

(Το Νεκρομαντείο του Αχέροντα)

Κείμενο - Φωτογραφίες: Αντώνης Κάτανος / Ιστορικός Τέχνης

Σύμφωνα με τις πανάρχαιες παραδόσεις οι σπηλιές, τα χάσματα και τα ποτάμια που εξαφανίζονται στα έγκατα της γης για να εμφανιστούν μυστηριωδώς κάπου αλλού, μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως περάσματα - καταβάσεις που οδηγούσαν στον Κάτω Κόσμο.

Τέτοια περάσματα εκαλούντο "Πύλες του Αδη" αφού οι ψυχές μετά το θάνατο όδευαν προς το βασίλειο του Αδη. Ο Αδης, ως προσωποποίηση και θεοποίηση του θανάτου, έμεινε βαθειά ριζωμένος στη νεοελληνική αντίληψη.

Το αρχαιότερο και σημαντικότερο πέρασμα προς τον Αδη θεωρείται ο **ποταμός Αχέρων** ο οποίος πηγάζει από το Σούλι, διασχίζει με βουητό τα βαθειά φαράγγια του Θεσπρωτικού, ρέει στην πεδιάδα της Αχερουσίας ανάμεσα από υψηλές λεύκες και ιτιές και εκβάλλει στον όρμο

της Αμμουδιάς.

Το όνομα Αχέρων ετυμολογείται από το *αχέα* (Αχος: θλίψης, στεναγμός) και το ρήμα *ρέω*, δηλ. αυτός που στα νερά του φέρνει πίκρες και δάκρυα. Ας μη λησμονούμε ότι ο Χάρων (Χάρος σήμερα) σχετίζεται με τον Αχέροντα αφού με τη βάρκα του μετέφερε στον Αδη τις ψυχές των νεκρών εισπράττοντας από τον καθένα έναν οβολό. Οι συγγενείς βέβαια, φρόντιζαν να βάλουν πάντα τον οβολό στο στόμα του νεκρού.

Πριν μερικές δεκαετίες σε πολλά μέρη της Ελλάδας συνήθιζαν να τοποθετούν στο στόμα του νεκρού ένα μεταλλικό νόμισμα. Ακόμη και σήμερα οι πεθαμένοι στη δημόδη ελληνική ποίηση και στα μοιρολόγια περνούσαν ποτάμια για να φθάσουν στον Κάτω Κόσμο.

Στοιχεία που αποδεικνύουν τη συνέχεια των νεκρικών εθίμων και γενικότερα δοξασιών από την Ομηρική εποχή μέχρι σήμερα. Ο Αδης ή Αΐδωνεύς κατά τους κλασσικούς χρόνους ονομάστηκε Πλούτων.

Το ανάκτορο του Άδη και της Περσεφόνης. Δεκαπέντε, με πολύ φροντίδα, λαξευμένα τόξα στηρίζουν την οροφή της υπόγειας κρύπτης.

Πήλινο είδωλο της Περσεφόνης, θεάς του Κάτω Κόσμου (3ος αι. π.Χ.) Αρχαιολογικό Μουσείο Ιωαννίνων.

Στην αρχαιότητα ο Αχέρων σχημάτιζε στις εκβολές του μία τεράστια λίμνη - έλος την Αχερουσία. Η σήψη της υδρόβιας χλωρίδας ανέδιδε αφόρητη και θανατηφόρα οσμή προσδίδοντας στο τοπίο μία ζοφερή όψη. Ο Αχέρων δεχόταν τα νερά του “Πολυφλεγέθωντος” (χείμαρρος της φωτιάς) πλησίον του σύγχρονου χωριού Γλυκή. Τα ύδατά του έβραζαν και σ’ αυτά εβασανίζοντο οι ψυχές των αμαρτωλών. Σήμερα ο Πυριφλεγέθων

πεδιάδα.

Η πανέμορφη παραλία της Αμμουδιάς τα καλοκαίρια κατακλύζεται από ελεύθερους κατασκηνωτές. Υπάρχουν εστιατόρια και ενοικιαζόμενα δωμάτια για τους απαιτητικούς. Ο Αχέρων είναι πλωτός, έχει σταθερή στάθμη νερού λόγω πολλών βροχοπτώσεων και της ήπιας κλίσης του εδάφους.

Σήμερα ο Χάρων δεν μεταφέρει πλέον τις ψυχές στο βασίλειο του Αδη, αλλά όσοι επι-

ονομάζεται “Βουβός” και φωσφορίζει ανεξήγητα κατά τη διαδρομή του. Άλλο ένα μικρό ποτάμι που τροφοτούσε τον Αχέροντα είναι ο “Κωκυτός” (ποτάμι στεναγμών) σημερινός Μαύρος, του οποίου τα νερά σχηματίζονται από τα λιγοστά της “Ιερής Στυγός” και από τα δάκρυα των ψυχών που έχουν μετανιώσει από τα αμαρτήματά τους. Τα πλεονάζοντα νερά της Αχερουσίας ξεχύνονταν στον όρμο της “Αμμουδιάς”. Ο όρμος στην αρχαιότητα ήταν πολύ ευρύτερος και η θάλασσα εισχώρουσε πολύ προς το εσωτερικό. Οι προσχώσεις κι οι αποθέσεις άλλαξαν εντελώς το τοπίο. Η κοίτη του Αχέροντα έχει αλλάξει και η Αχερουσία λίμνη δεν υπάρχει πια, αποξηράνθηκε και έχει μετατραπεί σε εύφορη

σκέπτες επιθυμούν να πάνε στο Ανάκτορο του Αδη υπάρχουν κοντά στις εκβολές του Αχέροντα μηχανοκίνητα πλεούμενα για την μεταφορά τους κοντά στην αρχαία *Εφύρα*. Εκεί θα συναντήσουμε έναν κωνικό λόφο και μέσα σ’ ένα ειδικά διαμορφωμένο σπήλαιο υπάρχει το Αδυτο του Αδη, ιερό που είχε μετατραπεί και σε Νεκρομαντείο. Υπάρχει επίσης ασφαλτόδρομος που οδηγεί μέχρι την είσοδο του αρχαιολογικού χώρου.

Το Νεκρομαντείο της Εφύρας λειτουργούσε από την Ομηρική εποχή αλλά την τελική του μορφή πήρε στην Ελληνιστική περίοδο και λειτούργησε μέχρι την πυρπόλησή του

Οι εκβολές του μυθικού ποταμού Αχέροντα.

από τον Ρωμαίο Παύλο Αιμίλιο το 167 π.Χ. Το Νεκρομαντείο έμεινε θαμμένο κάτω από το Βυζαντινό ναό του Αγίου Ιωάννου και το σύγχρονο νεκροταφείο του 18ου αι. περίπου για δύο χιλιάδες χρόνια μέχρι την ανασκαφή του από τον **Σωτ. Δάκαρη** το 1960.

Για να αποκαλυφθεί το Μαντείο έπρεπε ο Χριστιανικός ναός να στηριχθεί στον αέρα σε πλάκα μπετόν. Ακριβώς κάτω από το ναό βρίσκεται το Αδυτο του Αδη.

Εκτός από τον Αχέροντα παρόμοια περάσματα στον Κάτω Κόσμο υπήρχαν στο Ταΐναρο Λακωνίας, στην Ερμιόνη Αργολίδας, στην Κορώνεια Βοιωτίας, στην Ηράκλεια Προποντίδας και στην Κύμη Ιταλίας.

Ο Οδυσσέας μετέβη στο Νεκρομαντείο του Αχέροντα για να πάρει χρησμό από τον τυφλό μάντη Τειρεσία σχετικά για την επιστροφή του στην Ιθάκη. Ο νέκυς μπορούσε να βοηθήσει τον άνθρωπο ιδίως εάν επρόκειτο περί

Στην προϊστορική περίοδο η κορυφή του λόφου ισοπεδώθηκε και πιθανώς να λειτουργούσε κάποιο ιερό αφιερωμένο στη Μεγάλη Θεά της βλάστησης και της ευφορίας όπως τιμούσαν και στο γειτονικό μαντείο της Δωδώνης.

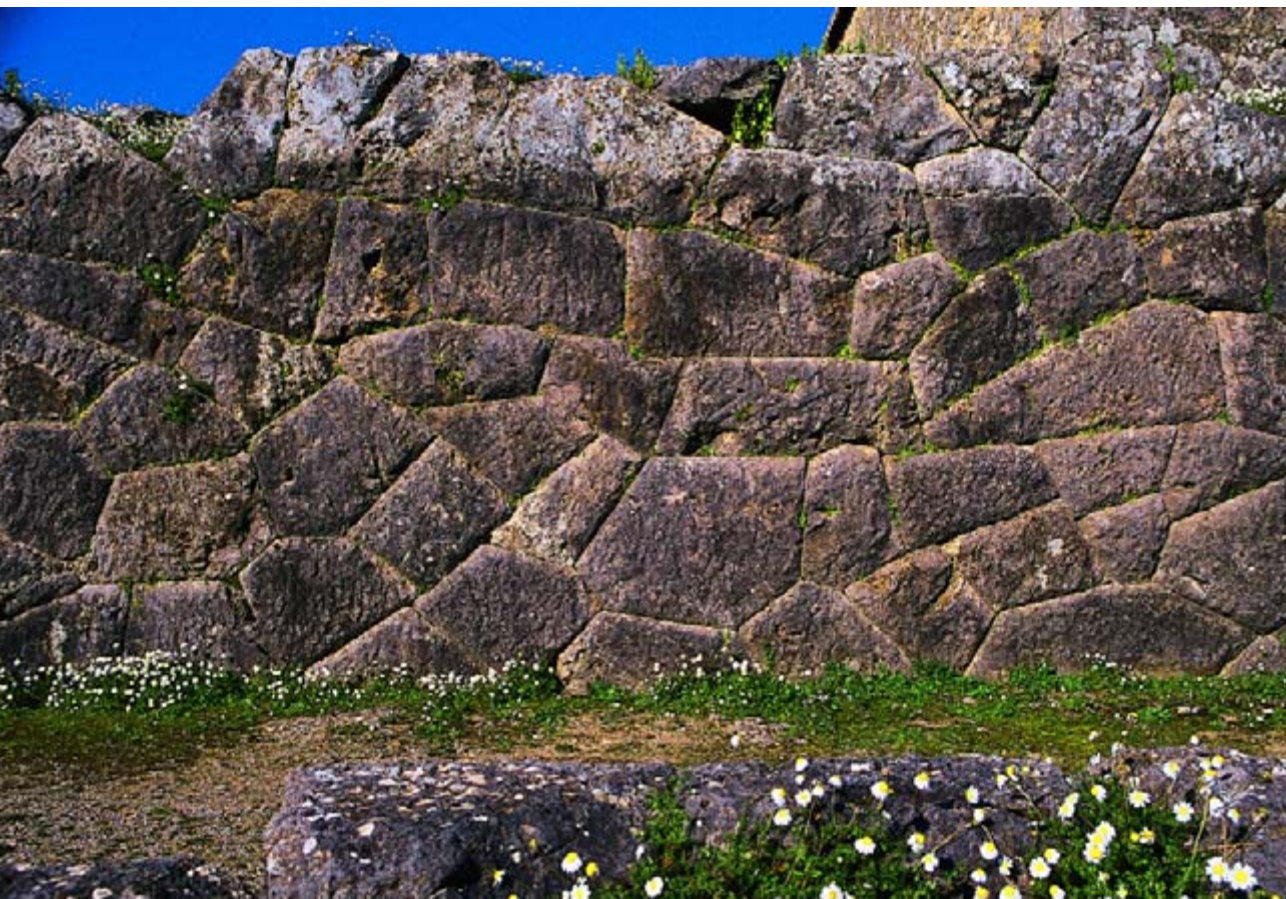
Το Νεκρομαντείο ονομάζεται και **Νεκρομαντείο "Νέκυς"** ονομαζόταν η ψυχή - είδωλο του νεκρού κι από το νέκυς προήλθε η λέξη "νεκρός".

Στην Ηρωϊκή εποχή πολλοί ήρωες προσπάθησαν να κατεβούν στον Κάτω Κόσμο για να πάρουν χρησμό από κάποιο θανόντα, αλλά ελάχιστοι γύρισαν πίσω. Αυτοί που κατάφεραν να επιστρέψουν είναι ο Ορφέας, Ηρακλής, Θησέας, Οδυσσέας και ο Αινείας.

εναρέτου και ηρωϊκής ψυχής. Συναρπαστικές νεκρικές ιεροτελεστίες και κάθοδοι ηρώων στον Κάτω Κόσμο υπάρχουν στις διηγήσεις του Ομήρου, Ηροδότου, και Λουκιανού.

Η πίστη των αρχαίων στην αθανασία της ψυχής και στη μεταθάνατο ζωή ήταν έντονη. Οι ψυχές απελευθερωμένες από το γήινο περίβλημά τους έχαναν τη μνήμη τους, μπορούσαν όμως προσωρινά να την αποκτήσουν με το πανάρχαιο έθιμο του εναγισμού, δηλ. της σφαγής ζώων και της σπονδής του αίματος στον Αδη και στους ήρωες. Ο

Ο ανατολικός διάδρομος του νεκρομαντείου και το καθολικό της μονής του Αγίου Ιωάννη.

εναγισμός διέφερε από τη θυσία. Η θυσία ζώνων ήταν μια πράξη ευχαριστίας στους Θεούς για τα προϊόντα που έδιναν στους ανθρώπους. Με τον καπνό η προσφορά ανέβαινε στον ουρανό αντίθετα με τον εναγισμό το αίμα του ζώου χωρίς καύση έρρεε δια μέσου σχάρας στους υποχθόνιους. Η ιεροτελεστία (Νεκύια) ελάμβανε χώρα μετά

ταυτόχρονα είναι και δάπεδο της υπέργειας αίθουσας.

Εκτός από το Αδυτο υπήρχαν οι σκοτεινοί διάδρομοι του λαβύρινθου, δωμάτια καθαρών και εγκοίμησης. Η επαφή με τους νεκρούς εγκυμονούσε κινδύνους. Οι χρηστηριαζόμενοι έπρεπε να προετοιμαστούν σωματικά και ψυχικά με νηστεία, καθαρούς και

Άποψη του κυκλώπειου πολυγωνικού περιβόλου. Η πολυγωνική αρμολόγηση των ογκόλιθων εντυπωσιάζει.

τη δύση του ηλίου, ενώ οι θυσιές ετελούντο κατά τη διάρκεια της ημέρας επί των βωμών. Στο Νεκρομαντείο της Εφύρας στη θέση της αρχαίας σχάρας του εναγισμού σήμερα, έχει τοποθετηθεί σιδερένια σκάλα για την κάθοδο των επισκεπτών στο Αδυτο του Αδη, στο ανάκτορο όπου εβασίλευε με την Περσεφόνη. Ενας πολυγωνικός κυκλώπειος περίβολος διαστάσεων 62,40 X 46,30 μ. με είσοδο στη βόρεια πλευρά, περιβάλλει το τετράγωνο ελληνιστικό ιερό με πλευρές μήκους 22 μ. Οι εσωτερικοί τοίχοι του ιερού έχουν υπερβολικό πάχος και σώζονται σε ύψος (3,30 μ.). Δεκαπέντε με πολλή φροντίδα λαξευμένα τόξα στηρίζουν την οροφή του Αδυτου που

προσευχές. Για να εξευμενίσουν τις ψυχές των νεκρών προσέφεραν χοές από μέλι, γάλα, νερό και κρασί και κυρίως αίμα εναγισμών. Το αίμα του θυσιαζόμενου ζώου έρρεε από τη σχάρα στο υπόγειο όρυγμα του Αδύτου. Οι ψυχές πίνοντας αίμα αποκτούσαν τη μνήμη τους εξευμενίζονταν και έτσι μπορούσαν να αποκαλύψουν το μέλλον ή να δώσουν συμβουλές.

Ο λαβύρινθος και στο βάθος η πεδιάδα της Αχερουσίας.

Υπήρχαν ειδικά δωμάτια εγκοίμησης για τους χρηστηριαζόμενους προκειμένου να εμφανιστούν στα όνειρα οι ψυχές των

νεκρών. Στο αδιαπέραστο σκοτάδι του Λαβύρινθου ο προσκυνητής υποβαλλόταν σε δοκιμασία, είχε την εντύπωση ότι περιπλανόταν στα σκοτεινά δώματα του Αδη. Με οδηγό τον ιερέα με πράξεις εξαγνισμού, προσευχής και πιθανώς με χρήση κατάλληλων παραισθητικών βοτάνων τελούσαν τα Νεκύια. Οι χρηστηριαζόμενοι όταν πλησίαζαν τους

κάθοδο των ειδώλων για εντυπωσιασμό των χρηστηριαζομένων. Παρόμοιο μηχανισμό χρησιμοποιούσαν και στο θέατρο, ο "από μηχανής θεός ανεφανής". Τα κινητά ευρήματα του Νεκρομαντείου σχετίζονται με θεότητες και τέρατα του Κάτω Κόσμου, όπως ειδώλια Περσεφόνης, τελετουργικά αγγεία, νομίσματα του υποχθόνιου

Ότι απέμεινε από την τοξωτή πύλη του λαβύρινθου.

νεκρούς σιωπούσαν για να μη χάσουν τη φωνή τους και φεύγοντας υποβάλλονταν σε καθαρμούς για να απαλλαγούν από το μίσημα του θανάτου.

Το αρχαίο Νεκρομαντείο θα μπορούσε κάπως να συγκριθεί με τα σύγχρονα πνευματικά κέντρα κι η εγκοίμηση με τον υπνωτισμό. Στον υπνωτισμό, ο ψυχίατρος αναλύει την πάσχουσα ψυχή του ασθενούς, ενώ στην εγκοίμηση ο χρηστηριαζόμενος δεχόταν θεία μηνύματα σχετικά με το μέλλον ή θεραπευτικές συμβουλές.

Κατά το μακραίωνα βίο του Νεκρομαντείου υπήρξαν περιστατικά διαφθοράς. Σε μία αίθουσα βρέθηκαν χάλκινοι τροχοί και εξαρτήματα γερανού, πιθανώς πρόκειται για μηχανισμό που εμφάνιζε τη σκηνοθετημένη

Ποσειδώνα (θεός των σεισμών και των πηγαίων υδάτων) και του Κέρβερου.

Η όλη επιμελημένη κατασκευή του επιβλητικού ελληνοιστικού ιερού προκαλεί απορία στο σύγχρονο ερευνητή. Πως είναι δυνατόν στην ελληνοιστική περίοδο του ορθολογισμού και της επιστήμης να λειτουργούσαν τα μαντεία ; Ίσως το μυστικό του νεκρομαντείου να οφείλεται στη θεοσέβεια και στην τήρηση των πανάρχαιων παραδόσεων.

Πηγές: *"Το Νεκρομαντείο του Αχέρωντα".*

Σωτήρης Δάκαρης.

Υπ. Πολιτισμού.

"Στο Άδυτο των Ελληνικών Μαντείων"

Δ. Δημόπουλος.

Ελεύθερη Σκέψις.

Ότι σώζεται από τις αίθουσες καθαρμών και εγκοίμησης.